

Original Article (Mixed)

eISSN:

Identifying and prioritizing obstacles to citizen participation in urban services (Case study of Shadegan city)

Fouad Makvandi¹, Hossein Sedaghat², Ali Khanafereh³

1- Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of Humanities, MSc, Ph.D., Public Administration, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar Branch, Iran.

2- Member of the Faculty of Islamic Azad University of Babol

3- Master of Public Administration, Faculty of Humanities, Shushtar Branch, Islamic Azad University of Shushtar, Iran

Receive:

23 August 2024

Revise:

30 September 2024

Accept:

10 December 2024

Abstract

The aim of the present study was to identify and prioritize the barriers to citizen participation in urban services in Shadegan city. The research method is applied and exploratory-mixed in terms of purpose. Purposeful sampling was used, and 13 members of the city council, former and current mayors of Shadegan city, and their deputies were identified as experts. After identifying the barriers through content analysis of the research background, a questionnaire was prepared based on the Likert scale and distributed in 3 rounds using the Delphi technique, with a number of components being eliminated. The results of this research showed that four factors of urban structure and characteristics, urban management, rewards and expectations of rewards from participation, and participation structures were identified as barriers to citizen participation in urban services. After drawing a decision tree, a paired comparison questionnaire was prepared, which was obtained through Expert Choice 11 software to prioritize the barriers to citizen participation in urban services in Shadegan city.

Keywords:

Barriers to citizen participation, participation structures, urban management, public services

Please cite this article as (APA): Makvandi, F., Sedaghat, H. and Khanafereh, A. (2024). Identifying and prioritizing obstacles to citizen participation in urban services (Case study of Shadegan city). *Journal of An Approach in Sociology and Development*, 1(1), 60-76.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Hossein Sedaghat

Email: rcmk.jasd@gmail.com

eISSN:

علمی پژوهشی (آمیخته)

شناسایی و اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری (مورد مطالعه شهر شادگان)

فواد مکوندی^۱، حسین صداقت^۲، علی خنافره^۳

۱- استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، ایران

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی بابل

۳- کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان بود. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و اکتشافی-آمیخته است. نمونه گیری بصورت هدفمند و از اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها به تعداد ۱۳ نفر به عنوان خبره شناسایی شدند استفاده شد که پس از شناسایی موانع از طریق تحلیل محتوا پیشینه تحقیق، پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت تهیه و بصورت فن دلفی در ۳ دور توزیع گردید که تعدادی از مؤلفه‌ها حذف گردیدند. نتایج این پژوهش نشان داد چهار عامل ساختار و مختصات شهری مدیریت شهری، پاداش و انتظار پاداش از مشارکت و ساختارهای مشارکت موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شناسایی شدند و پس از ترسیم درخت تصمیم اقدام به تهیه پرسشنامه مقایسات زوجی گردید که از طریق نرم افزار Expert Choice ۱۱ اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان بدست آمد.

تاریخ دریافت:

۰۲ شهریور ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری:

۰۹ مهر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۲۰ آذر ۱۴۰۳

کلید واژه‌ها:

موانع مشارکت شهروندان، ساختارهای مشارکت، مدیریت شهری، خدمات عمومی

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): مکوندی، فواد، صداقت، حسین و خنافره، علی. (۱۴۰۳). شناسایی و اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری (مورد مطالعه شهر شادگان). فصلنامه رهیافتی در جامعه شناسی و توسعه. ۱(۱). ۶۰-۷۶.

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: حسین صداقت

ایمیل: rcmk.jasd@gmail.com

مقدمه

در جوامع امروزی افزایش جمعیت، تنوع و پیچیدگی نقش‌ها و روابط، افزایش سواد و آگاهی، گسترش رسانه‌های همگانی به همراه هزینه‌های سنگین اقتصادی اجتماعی اداری متمرکز امور و وجود پشتوانه‌های قانونی، سبب شده که شیوه‌های مشارکتی در اداری امور شهرها مورد توجه قرار گیرد (اینال کک و همکاران^۱، ۲۰۲۴: ۳). مشارکت شهروندی زمینه ساز پذیرش راحت‌تر تغییرات و آثار اجتماعی توسط مشارکت کنندگان است و همچنین زمینه‌ساز بالا بردن شانس دستیابی به اهداف و پایداری نتایج پروژه‌های شهری است (یاری زنگنه، ۱۴۰۴: ۱۳۷). مبحث مشارکت و دخیل کردن شهروندان در مدیریت شهری همیشه مهم بوده است تا انتظارات و انتقادات مردمی نسبت به مدیریت شهری کاهش پیدا کند. چنانچه شهروندان در امور و مسائل مرتبط با شهر مشارکت داده نشوند، احساس وجود نکرده و نسبت به شهر و محله سکونت خود حس تعلق پیدا نمی‌کنند در چنین شرایطی اکثر شهروندان مشارکت فعالی در انتخابات شهری ندارند و تنها نقد خود را نسبت به مدیریت شهر بیان می‌کنند اما چنانچه مشارکت اتفاق بیفتد، نقدها به خصوص نقدهای بیهوده کاهش پیدا کرده و به نوعی دغدغه مدیریت شهری نسبت به شهر و شهروندان کمتر می‌شود (آبسواران و همکاران، ۱۴۰۳: ۳۰). مشارکت همچنین منجر به کاهش هزینه‌ها می‌شود زیرا منافع مدیریت شهر و ساکنان به هم وابسته است و چنانچه امر مشارکت محقق شود، بسیاری از خدمات مورد نیاز شهروندان در داخل شهر و با استفاده از ظرفیت‌های همان شهر تأمین می‌شود. در چنین شرایطی طرح‌ها و برنامه‌ها به صورتی بومی اجرا می‌شود. در صورتی که مشارکت به معنای واقعی محقق نشود، طرح‌ها و پروژه‌ها به دست افراد غیر بومی سپرده می‌شود و فرهنگ بومی شهر به در طول زمان به دست فراموشی سپرده شده و در پاره‌ای موارد تخریب می‌شود (عناستانی و شیخی، ۱۴۰۳: ۳). عمده متخصصان و تحلیل‌گران مسائل اجتماعی و توسعه به لحاظ نظری و تجربی دریافته‌اند که مشارکت اجتماعی شهروندان عاملی حیاتی و مهم در توسعه پایدار جامعه و حل معضلات و مشکلات موجود است. با این حال دستیابی به آن همواره با پیچیدگی‌ها و موانعی روبه‌رو بوده است. پژوهش‌های پیمایشی نشان می‌دهد که میزان مشارکت عینی و تمایل به مشارکت در شادگان بسیار پایین است و بحث مشارکت در بدنه شهرداری هنوز جنبه شعاری دارد (سیدی و همکاران، ۲۰۲۴: ۲۱۰). انبوه نیازهای شهری و آسیب‌های اجتماعی متنوعی که شادگان با آن رو به رو است در کنار تجربه دهه‌های اخیر ثابت کرده است که مدیریت شهری بیش از این نمی‌تواند بدون حضور جدی و مشارکت واقعی شهروندان پاسخگوی این مشکلات باشد. بنابراین موانع مسیر تحقق مشارکت باید به سرعت رفع گردند؛ اما به منظور تحقق این امر، ابتدا باید موانع را شناسایی نمود (دوران و همکاران، ۲۰۲۳: ۶۴۲). استفاده از مشارکت‌های مردمی علاوه بر اینکه امروزه برای مقابله با مشکلات شهری و کاهش جرائم محلی مرسوم شده است، خود را بعنوان راه حلی بسیار کارآمد و کم هزینه به منظور مقابله با مشکلات متعدد شهرها و شهرنشینی به خصوص در دنیای امروز که با کمبود منابع و محدودیت در استفاده از این منابع روبروایم، معرفی نموده است (حسام و چراغ پور، ۲۰۲۴: ۹۴). در جهان معاصر غفلت از مردم و حقوق آنها باعث انباشت مطالبات آنان شده و نهایتاً منجر به بروز شکاف سیاسی اجتماعی در جامعه می‌شود که همین مهم اهمیت موضوع را دو چندان می‌کند، بنابراین نیاز سنجی شهروندان و پرداختن به مطالبات آنها، به مشارکت طلبیدن آنان، ایجاد درگیری ذهنی-عاطفی و احساس مسئولیت و تعلق خاطر در شهروندان می‌تواند مانع بروز بسیاری از

^۱- Inal-Cekic & et al

ناهنجاری‌ها در شهر شود (خانی و همکاران، ۱۴۰۳: ۴۹). از آنجایی که بعد مشارکت مردمی در فرایند مدیریت شهری با مشکل و چالشی جدی روبه‌رو است و عدم شرکت بخش مردمی در امور مربوط به مدیریت شهر و نیز عدم علاقه مردم برای مشارکت در اموری که مربوط به خودشان است، مدیریت شهری را با مشکل بزرگی روبه‌رو می‌سازد (لی و همکاران^۱، ۲۰۲۳: ۱۷۲). در برنامه‌های توسعه و نوسازی در ایران، توجه زیادی به مشارکت مردم و ایجاد سازوکارهایی جهت واگذاری برخی اختیارات تصمیم‌گیری و اجرایی به آنها نشده است و بی‌ثباتی‌ها و ناامنی اجتماعی و تسلط حوزه دولتی بر بخش خصوصی، زیست‌جهان افراد را با مشکلات زیادی مواجه کرده و نگرش‌های دنیاگريزانه و فردگرا مجال ظهور یافته است و گسترش این امر در اقدامات توسعه‌ای اخیر به همراه محدودیت‌های ساختاری برای مشارکت، تعلق خاطر افراد را به مصالح جمعی و امور عمومی و احساس قدرت تأثیرگذاری بر آنها را کاسته است (تقی پور، ۱۴۰۳: ۱۳۵). ضرورت پرداختن به این موضوع نیز از آنجا ناشی می‌شود که جلب مشارکت فعالانه و آگاهانه‌ی مردمی یکی از اصول اساسی برای دستیابی به حکمروایی مطلوب شهری محسوب می‌شود. اساساً مشارکت آگاهانه، فعالانه و مسئولانه‌ی شهروندی خود هم لازمه و هم نتیجه‌ی تحقق جامعه مدنی محسوب می‌شود و تحقق جامعه‌ی مدنی نیز خود هم لازمه و هم نتیجه‌ی تحقق دموکراسی در یک جامعه محسوب می‌شود که این موضوع هم می‌تواند در راستای مقتدرسازی شهروندان خود یک هدف محسوب می‌شود، و هم می‌تواند به مثابه‌ی ابزاری به کمک برنامه ریزان شهری آمده و منجر به برنامه ریزی در راستای تخصیص بهینه‌ی منابع و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های اجتماعی اقتصادی و محیطی آتی ناشی از عدم نیاز سنجی شهروندان شود و الگوی برنامه ریزی شهری را از برنامه ریزی برای مردم به برنامه ریزی با مردم تغییر دهد. حال که مسائل موجود جامعه شهری در خصوص رعایت ترافیک، توجه به فضای سبز، همکاری با شهرداری‌ها در زمینه ساخت و سازها، جمع‌آوری زباله، ایمنی شهری و مسائل عدیده دیگر به نوعی ما را در رسیدن به توسعه فراگیر با مشکل مواجه ساخته است، راهکار اساسی چه می‌تواند باشد؟ عوامل مؤثر بر موانع مشارکت شهروندان در مدیریت شهری کدامند؟ دسته بندی این عوامل به چه صورتی است؟ اولویت بندی این عوامل کدامند؟

مفاهیم و مبانی نظری

- کنش اجتماعی پارسونز (مشارکت به مثابه کنش اجتماعی)

یکی از مهمترین نظریه‌ها در زمینه تبیین کنش مشارکت مردمی نظریه کنش اجتماعی مطرح شده از سوی پارسونز^۲ است. به عقیده‌ی پارسونز، دو عنصر محیط فیزیکی و ارزش‌های غایی بر کنش اثر می‌گذارند؛ محیط اورگانیک-فیزیکی، تسهیلات محیطی را برای فرد فراهم می‌کند (نظیر امکانات موجود در هر خانواده، محله، و منطقه‌ی زندگی، مثل وجود سازمان‌ها و نهادهای مشارکتی، ارزیابی از وجود این امکانات، و نبودن آن به عنوان مانع مشارکت) و ارزش غایی نیز نمادی ناظر بر آینده است (نظیر امید به آینده و بهبود شرایط با فعالیت فرد). در بین عناصر مطرح، عنصری که میزان اطلاعات آن بالاتر است، کنترل بیش‌تری بر کنش دارد و آن را از بالا به پایین مورد توجه قرار می‌دهد؛ بر این اساس، محیط طبیعی، اورگانیزم رفتاری، نظام شخصیتی، و نهایتاً ارزش‌های غایی، به ترتیب، کم‌ترین اطلاعات و بیش‌ترین

¹ - Li& etal

² - Parsons

انرژی را دارند (بابگت و همکاران^۱، ۲۰۲۲: ۳۲۱). از نظر پارسونز، انسان در کنش خود آزاد است و کنش نیز گرچه تا حدی ارادی و اختیاری است، ولی آزاد مطلق نیست و کنش‌گر تحت شرایط ساختاری در جامعه عمل می‌کند؛ بنابراین، عوامل و شرایط سطح کلان، کنش انسان را مقید و مشروط می‌کند و نتیجه این است که انسان هرچند در اعمال خود مقید به شرایط اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی است، می‌تواند با کنش خود این ساختارها را تغییر دهد (قرایی، ۲۰۲۲: ۸۲). پارسونز اندیشه کنش را به مفهوم نظام اجتماعی بسط می‌دهد. نظام اجتماعی حول هنجارها و ارزش‌هایی ساخته می‌شود که بخشی از محیط کنش‌گران را تشکیل می‌دهد. پارسونز در کتاب "ساختار کنش اجتماعی" نظریه‌ای با عنوان نظریه سیستم‌ها دارد. وی در این نظریه نظام کنش را متشکل از چهار جزء می‌داند که عبارت‌اند از: نظام فرهنگی، نظام اجتماعی، نظام شخصیتی و نظام زیستی. پارسونز برای این خرده‌سیستم‌ها الگویی با عنوان آجیل^۲ معرفی می‌کند که برای حفظ و بقای یک سیستم اجتماعی لازمند و به کارکردهای هر سیستم در جهت بقای جامعه اشاره دارند. این چهار کارکرد در کلی‌ترین سطح آن، با چهار نظام کنش پیوند دارند (دانایی فرد و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۲).

ارگانسیم زیست‌شناختی؛ ارگانسیم زیست‌شناختی، نوعی نظام کنش است که کارکرد تطبیقی‌اش را از طریق سازگاری و تغییر شکل جهان خارجی انجام می‌دهد.

نظام شخصیتی؛ نظام شخصیتی، کارکرد دستیابی به هدف را از طریق تعیین هدف‌های نظام و بسیج منابع برای دستیابی به آن‌ها، انجام می‌دهد.

نظام اجتماعی؛ نظام اجتماعی، با تحت نظارت در آوردن اجزای سازنده‌اش، کارکرد یکپارچگی را انجام می‌دهد.

نظام فرهنگی؛ نظام فرهنگی، کارکرد سکون را با تجهیز کنشگران به هنجارها و ارزش‌هایی که آن‌ها را به کنش بر می‌انگیزند، انجام می‌دهد (تانگ و لئو^۳، ۲۰۲۲: ۱۲).

– نقش دین در گسترش مشارکت در بین شهروندان

دین در گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی اهمیت زیادی دارد. تأثیر دین در گسترش مشارکت مردمی در طول تاریخ، به‌ویژه در جهان اسلام، انکارناپذیر است. ابن‌خلدون، متفکر بزرگ اسلامی، درباره نقش دین در مشارکت می‌گوید: «و دین در بین نیروها وحدت می‌آفریند، رقابت‌ها و حسادت‌ها را از بین می‌برد و به افراد روحیه ایثار می‌بخشد. این روحیه به افزایش مشارکت و ایجاد دولت‌های وسیع می‌انجامد. چنانچه باورهای مذهبی به دلیل تجمل‌پرستی و غیره به رکود گراید، وحدت اجتماعی متزلزل می‌شود» (مولوی و حمیدی، ۱۴۰۲: ۹۵).

– موانع مشارکت شهروندی از دیدگاه مانفرد (۲۰۱۱)

مشارکت مدنی از اساسی‌ترین مقوله‌های فرهنگ شهری است که در نتیجه‌ی آن مشارکت در توسعه شهری، بهبود کیفیت محل سکونت و توسعه شهری پایدار حاصل خواهد شد. بنابراین شناسایی موانع مشارکت شهروندی از اهمیت بسزایی برخوردار است. مانفرد (۲۰۱۱) موانع مشارکت را به شرح زیر نام می‌برد:

¹ - Bhagat & etal

² - AGIL

³ - Tong & Liu

الف- موانع اجرایی مشارکت:

۱- برنامه ریزی متمرکز، ۲- ساز و کارهای نامناسب توزیع، ۳- فقدان هماهنگی محلی، ۴- نامناسب بودن فن آوری طرح مورد نظر، ۵- محتوای نامربوط پروژه مورد نظر، ۶- فقدان ساختارهای محلی (آهنگری، ۱۴۰۲: ۳۰).

ب: موانع فرهنگی

موانع فرهنگی مشارکت عبارت است از:

۱- جهل: انسان جاهل توانایی مشارکت زیادی را ندارد. به دلیل شناخت زیادی از محیط ندارد، از هموعان و از طبیعت اطراف هم نمی تواند داشته باشد.

۲- خودخواهی و خودمحوری: خودخواهی و خودمحوری، نشانه بسته بودن است. انسان خودخواه و خودمحور انسانی است که توانایی، شناخت و درک جهان بیرونی خود را ندارد و نمی تواند با آنها در پیامیزد و به دنیای دیگران نفوذ کند. عوامل تاریخی و اجتماعی روانی زیادی به این تنگ نظری و خودمحوری کمک کرده است و در یک جمله می توان از آن به نایمینی اشاره نمود. انسان نایمن دایمادر تهدید است و طبیعی است که مانع از مشارکت مردم خواهد شد (دنگ و فی،^۱ ۲۰۲۳: ۱۴۵).

۳- عدم کنجکاوی

۴- فقدان همدلی: برای هر گونه مشارکتی انسان نیاز به احساس همدلی دارد. همدلی به معنای درک دیگران است
۵- عدم اعتماد: شخصی که به خود اعتماد ندارد، طبیعی است که به دیگران هم نمی تواند اعتماد داشته باشد. اعتماد روح مشارکت است و اگر از یک جامعه گرفته شود آن جامعه ناتمام و فاقد هر گونه استعدادی می شود و لذا کارکرد مهم فرهنگ که ایجاد انسجام اجتماعی و وحدت است، مشخص نمی شود.

احساس حقارت: یکی از عوامل بازدارنده احساس حقارت ناشی از بی نقشی است. انسانی که نقشی را ایفا نمی کند خودش را مفید نمی داند. اصولاً این خصوصیت به سلطه پذیری بر می گردد (ادس و اریسل اوندرا،^۲ ۲۰۲۳: ۲۶۸).

ج: موانع ساختاری

موانع اجرایی و فرهنگی به طور پیچیده ای به حمایت ها یا مخالفت های ساختاری که با آن رو به رو هستند، وابسته اند. موانع ساختاری اعم از محلی، ملی و بین المللی، محیطی را که مشارکت می تواند در آن به وقوع بپیوندد، تعیین می کنند. موانع ساختاری، برای نیل به مشارکت، موانعی بنیادی هستند. این ساختار در سطح منطقه ای و محلی سرایت می کند و تمام مؤسسات و روابط رسمی و غیر رسمی را فرا می گیرد. ابتکارات مشارکتی که از پایین سرچشمه می گیرد، با دو انتخاب مواجه می شود (فریدی ثانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۹۶).

پیشینه تحقیق

- هاشمی و همکاران (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان ارزیابی شاخص های مؤثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری در شهر کرمانشاه با رویکرد معادلات ساختاری تفسیری انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد شاخص های شفافیت، پاسخگویی، کارایی و مشارکت مندی و شاخص های عینی جز متغیرهای پیوندی هست که از قدرت نفوذ و وابستگی

¹ - Deng & Fei

² - Ateş & Erinsel Önder

بالایی برخوردارند ولی شاخص شفافیت و پاسخگویی به سمت عوامل کلیدی سوق دارند و در مرز بین شاخص‌های پیوندی و کلیدی قرار دارند که از قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی برخوردارند و بیشترین تأثیر بر امور شهری می‌گذارد و همچنین شاخص‌های ذهنی از قدرت نفوذ ضعیف، ولی وابستگی بالایی برخوردار است و بیشترین تأثیر را از عوامل کلیدی و پیوندی می‌پذیرد.

- خانی و همکاران (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان تحلیل جامعه‌شناسی مشارکت شهروندان در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری محله جوادیه شهر تهران انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد اقداماتی از جمله شفاف‌سازی و ایجاد اعتماد، آگاهی‌بخشی درست به مردم و انجام تبلیغات صحیح، ارائه تسهیلات مناسب و آسان به شهروندان در نوسازی منازلشان، توجه به ارزش‌های قومی و محلی و حفظ هویت بافت، تدریجی بودن برنامه‌های بازآفرینی و اجرای آن و یکپارچگی در مدیریت از مولفه‌های اصلی جلب مشارکت مردم در بافت‌های فرسوده شهری هستند. همچنین، اگر بازآفرینی با حفظ حقوق افراد، در نظر گرفتن حق مالکیت آن‌ها و مدیریت صحیح در ساختمان‌های بازآفرینی شده، توجه به نیازهای ضروری مردم، توسعه فضاهای گفتگومانی، توسعه و ایجاد دسترسی به فضاهای عمومی مانند بوستان‌ها و فضاهای سبز، اصلاح و شکل‌دهی مناسب به معابر شهری، آگاه‌سازی و آموزش مالکان، ایجاد تسهیلات و مشوق برای آن‌ها، توانمندسازی محلات، اثرات فرهنگی و اجتماعی برنامه‌های بازآفرینی، توجه به محیط زیست، همراه باشد، در مشارکت مردمی تأثیرگذار است. در همین راستا، به کارگیری روش‌های نوین در بازآفرینی و تأمین امنیت فیزیکی ساختمان‌های نوساز، تأکید بر مدیریت یکپارچه در برنامه‌ریزی برای بازآفرینی، توجه به حقوق مالکان، توجه به انجام تکالیف سازمان‌های مرتبط با برنامه‌های بازآفرینی، تداوم در برنامه‌ریزی و اجرای آن، در نظر گرفتن عدالت در برخورداری از امکانات شهری و نیاز به برخی اصلاحات در قوانین مرتبط به بازآفرینی از سایر موارد حائز اهمیت است.

- تقی پور (۱۴۰۳) تحقیقی را تحت عنوان بررسی ون قش سرمایه اجتماعی شهروندان و مشارکت در اجرای طرح‌ها در توسعه شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر فریدونکنار) انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، روابط اجتماعی) و مشارکت شهروندان در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری رابطه معنادار وجود دارد. یعنی کسانی که در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری مشارکت داشتند بیشتر از شهروندانی که مشارکت نداشتند دارای سرمایه اجتماعی بودند. همچنین براساس نتایج رگرسیون چند متغیره اعتماد اجتماعی بیشترین تأثیر بر مشارکت شهروندان در اجرای طرح‌های عمرانی و توسعه شهری دارد.

- صبور و همکاران^۱ (۲۰۲۴) تحقیقی را تحت عنوان بررسی نقش مشارکت‌های مردمی در توسعه و نگهداری فضاهای سبز شهری تاشکند انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد با افزایش قدرت اقتصادی شهروندان، میل به توسعه و نگهداری فضاهای سبز شهری افزایش قابل توجهی می‌یابد. علاوه بر این عوامل اجتماعی و نیز ارتقاء دانش محیط زیستی شهروندان و فرهنگ سازی می‌تواند کمک بسیاری به نگهداری و توسعه فضای سبز شهر تاشکند نماید.

^۱ - Saboor & etal

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر روش، اکتشافی - آمیخته و به صورت میدانی با تکنیک پیمایش انجام گرفته است. همچنین این پژوهش از نظر وسعت پهنانگر، و از نظر دامنه خرد و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی است. در این مطالعه برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده شده است، اما پیش از آغاز پیمایش، پرسشنامه ابتدایی جهت سنجش نظرات خبرگان مورد آزمون قرار گرفت و با استفاده از نتایج بدست آمده، تنظیم و نهایی شد. برای اطمینان از اعتبار پرسشنامه از نظر کارشناسان مربوط و خبرگان و همچنین از آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه استفاده شده است و بر همین اساس، ضریب آلفا پایایی برای تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۷ بوده است.

جامعه آماری پژوهش حاضر، اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها هستند که به عنوان خبرگان دخیل در کار شناسایی شدند و در ادامه نظر این افراد به عنوان خبره جهت اولویت بندی عوامل تاثیرگذار گردآوری شد. با توجه به استفاده از روش دلفی، از نمونه گیری هدفمند در دسترس استفاده شده است. نمونه مطالعه حاضر، ۱۳ نفر از خبرگان می باشد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در ادامه در بحث یافته‌های پژوهش، برای آزمون و تحلیل داده‌ها و یافته‌های بدست آمده، از آزمون T تک نمونه‌ای، و در ادامه از مدل‌های فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP و نرم افزار Expert Choice برای وزن دهی و رتبه بندی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهرستان شادگان کدامند؟
جهت پاسخ به این سؤال، پرسشنامه‌ای ساختار یافته با طیف ۹ تایی لیکرت، مشتمل بر ۲۹ سؤال، در طی سه دور در اختیار ۱۳ نفر از خبرگان قرار گرفت و پس از جمع آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده و ارزیابی نتایج این دور دلفی، ۴ عامل اصلی و ۲۲ زیرعامل حائز اهمیت شناخته شدند و پس از گذشت ده روز، از نظرخواهی اولیه، عوامل حائز اهمیت، جهت انجام دور بعدی دلفی در قالب یک پرسشنامه ۲۶ سوالی مشتمل بر ۲۲ سؤال مربوط به زیرعامل‌های حائز اهمیت مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند که داده‌های جمع آوری شده نشان از کاهش مجدد زیرعامل‌ها، از ۲۲ زیرعامل به ۲۰ زیرعامل داشت در ادامه و پس از گذشت ده روز، از نظرخواهی دوم، عوامل حائز اهمیت، جهت انجام دور بعدی دلفی در قالب یک پرسشنامه ۲۴ سوالی مشتمل بر ۲۰ سؤال مربوط به زیرعامل‌های حائز اهمیت مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند که داده‌های جمع آوری شده نشان از کاهش مجدد زیرعامل‌ها، از ۲۰ زیرعامل به ۱۹ زیرعامل داشت و بدین ترتیب اجماع حاصله، ۴ عامل اصلی و ۱۹ زیرعامل را بعنوان عوامل حائز اهمیت معرفی کرد.

جدول ۱: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی نخست (۲۹ سوالی) شناسایی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری

نتیجه	سطح معنی داری	آماره t	انحراف معیار	میانگین	شاخص
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۵۲	۱/۲۵	۶/۹۲	ساختار و مختصات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۸۷	۱/۱۲	۷/۴۶	مدیریت شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۴۸	۱/۲۱	۶/۸۵	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۷	۳/۲۶	۱/۶۱	۶/۴۶	ساختارهای مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۳۶	۱/۰۹	۷/۲۳	اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکننده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۴۳	۱/۴۸	۷/۲۳	نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی
با اهمیت	۰/۰۴۸	۲/۰۰۷	۰/۹۶	۵/۵۴	نقش مهاجرپذیری و تنوع دیدگاه در شهر
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۶	۱/۱۸	۶/۶۹	سستی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۶	۱/۲۳	۶/۷۷	عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری
بی اهمیت	۰/۰۲۷	۲/۵۱	۱/۲۱	۴/۱۵	طبقه بندی محلات مختلف شهری از لحاظ فرهنگی و اقتصادی
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۳۷	۱/۵۴	۷/۳۱	پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۳۰	۱/۴۶	۷/۱۵	عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۳۹	۱/۸۷	۶/۷۷	عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۶/۲۱	۱/۱۱	۶/۹۲	عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران
با اهمیت	۰/۰۰۲	۲/۶۶	۱/۱۴	۵/۸۵	عدم مساوات طلبی مسئولین شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۸۹	۰/۹۱	۷	عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران
بی اهمیت	۰/۰۱۱	۲/۹۹	۰/۹۲	۴/۲۳	ساختار نامناسب سازمانی، نظام ارتقاء، تنبیه و پاداش ناکارآمد
با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۴۸	۱/۱۱	۶/۰۸	بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۰۳	۱/۱۸	۷/۳۱	لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۲	۳/۸۷	۱/۹۳	۷/۰۸	لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۴۶	۱/۵۵	۶/۹۲	لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۶	۱/۲۳	۶/۷۷	لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۴/۸۹	۱/۷۵	۷/۳۸	فقدان و یا ضعف NGOها
با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۴۸	۲/۲۳	۷/۱۵	کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی

با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۴۱	۱/۳۰	۶/۲۳	عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی
با اهمیت	۰/۰۳۱	۲/۴۴	۱/۴۷	۶	عدم توانمندسازی شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۲۸	۱/۶۸	۷	جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۶۲	۱/۱۹	۶/۵۴	عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب
بی اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۳۸	۰/۷۶	۴/۰۸	فقدان منشور شهروندی مناسب در شهرداری

جدول ۲: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی دوم (۲۶ سوالی) شناسایی عوامل

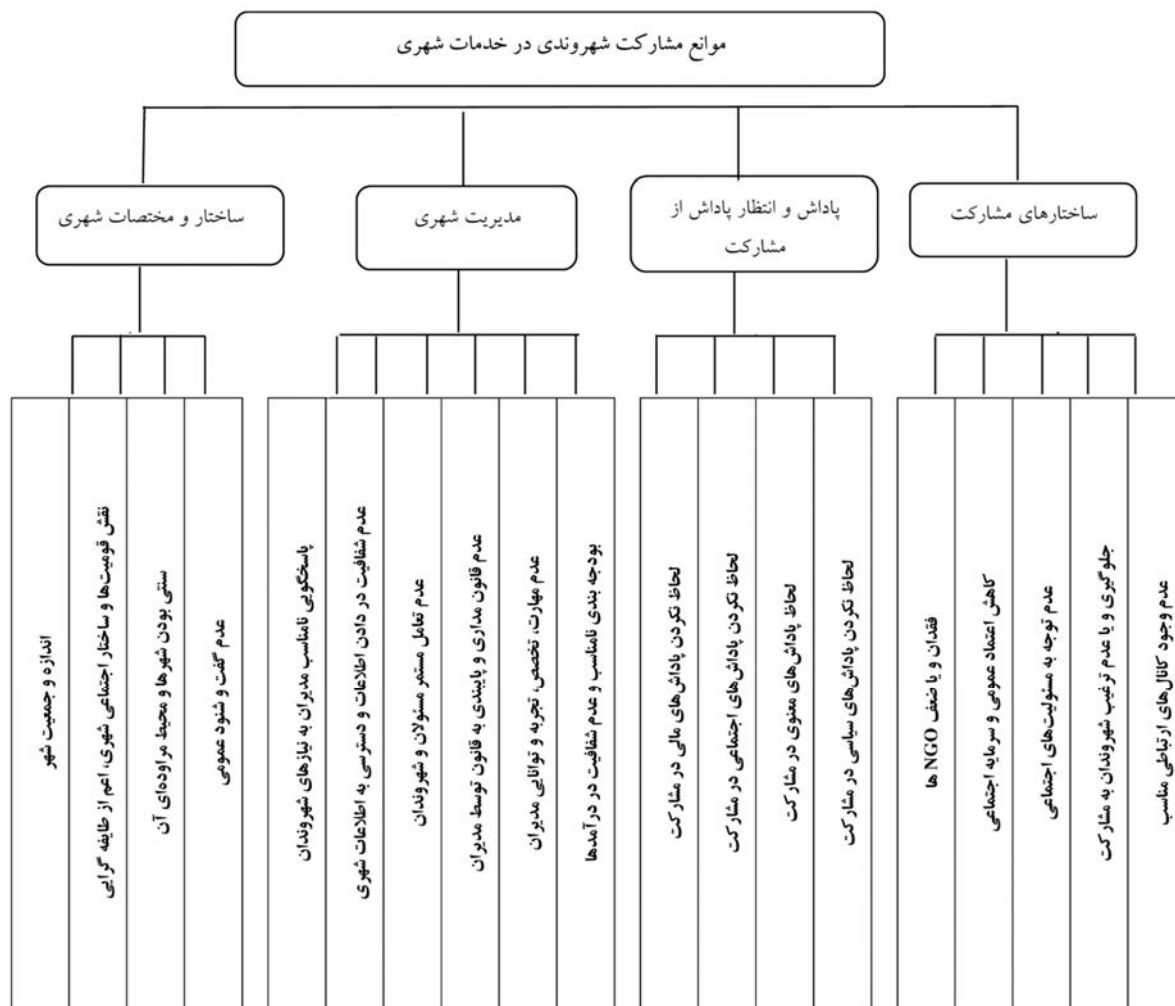
نتیجه	سطح معنی داری	آماره t	انحراف معیار	میانگین	شاخص
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۴۸	۱/۲۱	۶/۸۵	ساختار و مختصات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۸/۲۳	۱/۰۴	۷/۳۸	مدیریت شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۸۴	۱/۰۹	۶/۷۷	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۳/۳۲	۱/۵۰	۶/۳۸	ساختارهای مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۸۶	۰/۹۸	۷/۱۵	اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکننده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۵۲	۱/۴۰	۷/۱۵	نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه گرایی و عشره گرایی
بی اهمیت	۰/۲۹۳	۱/۱	۱/۲۶	۴/۶۲	نقش مهاجرپذیری و تنوع دیدگاه در شهر
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۹	۱/۱۲	۶/۶۲	سستی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۶	۱/۱۸	۶/۶۹	عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۲۳	۱/۵۳	۷/۲۳	پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۶۶	۱/۶۰	۷/۰۸	عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۹	۳/۰۹	۱/۹۷	۶/۶۹	عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۶/۲۳	۱/۰۶	۶/۸۵	عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران
بی اهمیت	۰/۲۷۳	۶/۱۴	۱/۴۵	۴/۵۴	عدم مساوات طلبی مسئولین شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۸/۰۴	۰/۸۶	۶/۹۲	عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران
با اهمیت	۰/۰۰۹	۳/۱۲	۱/۱۵	۶	بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۳۶	۱/۰۹	۷/۲۳	لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۴۶	۲/۰۸	۷	لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۲	۳/۹۷	۱/۶۷	۶/۸۵	لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت

با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۶	۱/۱۸	۶/۶۹	لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۴/۷۵	۱/۷۵	۷/۳۱	فقدان و یا ضعف NGOها
با اهمیت	۰/۰۰۵	۳/۴۳	۲/۱۷	۷/۰۸	کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی
با اهمیت	۰/۰۱۵	۲/۸۴	۱/۴۶	۶/۱۵	عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی
با اهمیت	۰/۰۰۴	۲/۳۰	۱/۴۴	۵/۹۲	عدم توانمندسازی شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۲	۳/۹۵	۱/۷۵	۶/۹۲	جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۱	۴/۱۶	۱/۲۶	۶/۴۶	عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب

جدول ۳: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به پرسشنامه‌ی سوم (۲۴ سوالی) شناسایی عوامل

نتیجه	سطح معنی داری	آماره t	انحراف معیار	میانگین	شاخص
با اهمیت	۰/۰۰۰	۶/۶۷	۱/۰۸	۷	ساختار و مختصات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۹/۴۶	۰/۹۶	۷/۵۴	مدیریت شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۲۶	۰/۹۵	۶/۹۲	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۶	۳/۳۳	۱/۶۶	۶/۵۴	ساختارهای مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۵۰	۱/۱۰	۷/۳۱	اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکننده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۵۷	۱/۴۹	۷/۳۱	نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه‌گرایی و عشره‌گرایی
با اهمیت	۰/۰۰۰	۴/۹۰	۱/۳۰	۶/۷۷	سستی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۴۸	۱/۲۱	۶/۸۵	عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۷۲	۱/۵۰	۷/۳۸	پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۰۶	۱/۵۸	۷/۲۳	عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری
با اهمیت	۰/۰۰۶	۳/۳۳	۱/۹۹	۶/۸۵	عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۶/۶۷	۱/۰۸	۷	عدم قانون مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران
با اهمیت	۰/۰۰۰	۷/۲۱	۱/۰۳	۷/۰۸	عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران
با اهمیت	۰/۰۰۳	۳/۶۳	۱/۱۴	۶/۱۵	بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها
با اهمیت	۰/۰۰۰	۹/۸۸	۰/۸۷	۷/۳۸	لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۴	۳/۶۰	۲/۱۵	۷/۱۵	لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۲	۴/۰۵	۱/۷۸	۷	لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت

با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۴۸	۰/۲۱	۶/۸۵	لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۵/۱۸	۱/۷۱	۷/۴۶	فقدان و یا ضعف NGOها
با اهمیت	۰/۰۰۳	۳/۷۱	۲/۱۶	۷/۲۳	کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی
با اهمیت	۰/۰۱۵	۲/۸۵	۱/۶۵	۶/۳۱	عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی
بی اهمیت	۰/۱۳۱	۱/۶۲	۱/۱۹	۴/۴۶	عدم توانمندسازی شهروندان
با اهمیت	۰/۰۰۰	۴/۸۲	۱/۵۵	۷/۰۸	جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت
با اهمیت	۰/۰۰۰	۴/۸۹	۱/۱۹	۶/۶۲	عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب

نمودار شبکه‌ای تحقیق (منبع: نتایج تحقیق).

در ادامه بحث یافته‌های پژوهش، برای بررسی و رتبه بندی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری، با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP و نرم افزار Expert Choice برای وزن دهی و به کمک پرسشنامه‌ای که توسط خبرگان تکمیل شده است به ارزشابی موانع مشارکت شهروندی در خدمات شهری پرداخته شده است. در این پژوهش ۵ شاخص اصلی با زیر شاخص‌های خود به منظور انتخاب مهم‌ترین عوامل کلیدی در هر شاخص براساس ترکیب روش‌های

تصمیم‌گیری شناسایی شده است که ماتریس مقایسات زوجی تصمیم‌گیرنده و نتایج اویت بندی شاخص‌های اصلی به صورت زیر محاسبه شده است.

جدول ۴: ماتریس مقایسات زوجی شاخص‌های پژوهش با توجه به شاخص‌های اصلی

معیارهای اصلی	مدیریت شهری	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	ساختارهای مشارکت
ساختار و مختصات شهری	۱/۳۲۱	۱/۴۱۲	۲/۰۱۵
مدیریت شهری		۲/۱۲۴	۲/۸۴۱
پاداش و انتظار پاداش از مشارکت			۱/۴۲۵
ساختارهای مشارکت			

جدول ۵: اولویت بندی معیارهای اصلی

اولویت	وزن	معیارهای اصلی	ردیف
۲	۰/۲۸۱	ساختار و مختصات شهری	۱
۱	۰/۳۹۰	مدیریت شهری	۲
۳	۰/۱۹۲	پاداش و انتظار پاداش از مشارکت	۳
۴	۰/۱۳۷	ساختارهای مشارکت	۴

جدول ۶: مقایسه وزن نسبی و درصد وزن نهایی هر یک از شاخص‌ها

معیار	وزن نسبی	زیرمعیارها	وزن نسبی	درصد وزن نهایی
ساختار و مختصات شهری	۰/۲۸۱	اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکننده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)	۰/۳۷۸	۱۰/۶۲
		نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه‌گرایی و عشره‌گرایی	۰/۲۷۶	۷/۷۵
		سنتی بودن شهرها و محیط مراوده‌ای آن	۰/۱۵۱	۴/۲۴
		عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری	۰/۱۹۵	۵/۴۷
مدیریت شهری	۰/۳۹۰	پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان	۰/۲۹۳	۱۱/۴۲
		عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری	۰/۲۲۵	۸/۷۷
		عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان	۰/۱۰۰	۳/۹
		عدم قانون‌مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران	۰/۱۳۴	۵/۲۲
		عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران	۰/۱۶۷	۶/۵۱

معیار	وزن نسبی	زیرمعیارها	وزن نسبی	درصد وزن نهایی
مشارکت پاداش و انتظار پاداش از	۰/۱۹۲	بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها	۰/۰۸۱	۳/۱۵
		لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت	۰/۳۷۵	۷/۲
		لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت	۰/۲۶۸	۵/۱۴
		لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت	۰/۲۰۶	۳/۹۵
		لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت	۰/۱۵۱	۲/۸۹
ساختارهای مشارکت	۰/۱۳۷	فقدان و یا ضعف NGO ها	۰/۳۲۴	۴/۴۳
		کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی	۰/۲۵۶	۳/۵۰
		عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی	۰/۱۰۵	۱/۴۳
		جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت	۰/۱۸۱	۲/۴۷
		عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب	۰/۱۳۴	۱/۸۳

نتیجه گیری

احساس ضرورت مدیریت شهری نسبت به مشارکت شهروندان در امور شهری (طراحی، اجرا و نظارت برنامه‌های شهری)، مستلزم رفع خلاهای مشارکت و شناسایی راه حل‌های مناسب جهت حل این مسئله است. برای بررسی این موضوع، و شناسایی موانع مشارکت شهروندان در امور شهری شهر شادگان پژوهش فوق انجام شده است و موانع مشارکت شهروندان از لحاظ اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی، قانونی و کالبدی بررسی گردید تا پس از شناخت واقع بینانه از وضع موجود بتوان نسبت به بهبود و رفع موانع مشارکت شهروندان و برنامه ریزی برای رفع موانع و ایجاد زمینه‌های مشارکت شهروندان اقدام کرد. شایان ذکر است امروزه در جوامع پیشرفته، مشارکت مردم در برنامه‌های شهری نهادینه شده و حقوق و تکالیف مدیران شهری و شهروندان مشخص شده است مشارکت از مرحله طراحی برنامه‌ها و الگوهای علمی اجرایی تا ارائه، تأیید و تصویب، اجرا و نظارت ادامه دارد. الگوهای برنامه‌ریزی مشارکتی، اعتماد شهروندان به نتایج حاصله را افزایش می‌دهد، میزان دقت، حساسیت و ابعاد آن را روشن می‌سازد و مشارکت واقعی و هدفمند آنان را تضمین می‌کند. در این فرایند، مشارکت نه تنها هزینه محسوب نمی‌شود بلکه به ارتقاء کیفیت زندگی، آرامش و آسایش شهروندان منجر می‌شود. اما در ایران، آن جا که از مشارکت شهروندان سخن رانده می‌شود، مشارکت توده‌ای، فاقد نظم و انسجام، فقدان طبقه بندی نیازها و خواست‌ها در این زمینه نمود دارد و امری سمبلیک، شعاری و نمادین است این نوع مشارکت نه تنها راه گشا نبوده بلکه مسائل و مشکلات متعددی به دنبال داشته است. زمانی که از مشارکت سخن گفته می‌شود، نحوه و چگونگی مشارکت امری مغفول باقی می‌ماند و مشارکت کنندگان نمی‌دانند مکانیزم مشارکت چیست؟ نحوه تعامل با مدیران شهری چگونه باید باشد؟ در چه اموری و چگونه می‌توان مشارکت کرد؟. عدم پاسخگویی به این گونه پرسش‌ها و موارد مطروحه دیگر ضمن ایجاد سردرگمی در مردم، مدیران شهری را قانع می‌سازد که مشارکت مردم امری وقت‌گیر، پرهزینه و غیر ضرور است. باید اذعان داشت که مشارکت دارای ساز

و کارها، ضرورت‌ها و پیش‌زمینه‌هاست که در صورت محقق نشدن آن امکان مشارکت واقعی و هدفمند در جهت بهبود امور پدید نمی‌آید.

۱- موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان کدامند؟

در این پژوهش با استفاده از ادبیات موضوع و نظرات خبرگان، اعضای شورای شهر، شهرداران قبلی و فعلی شهر شادگان و معاونان آنها، با استفاده از روش دلفی جمعاً ۴ شاخص اصلی شناسایی شدند که این شاخص‌ها عبارتند از ۱- مانع ساختار و مختصات شهری که دارای زیرعامل‌های اندازه و جمعیت شهر (جمعیت پرکننده شهری و یا بیش از اندازه می‌تواند مانع از مشارکت شود)، نقش قومیت‌ها و ساختار اجتماعی شهری، اعم از طایفه‌گرایی و عشیره‌گرایی، سنتی بودن شهرها و محیط مرادده‌ای آن و عدم گفت و شنود عمومی، مشاوره‌های حضوری، پرسش و پاسخ‌های دوره‌ای و دسترسی آسان اهالی به مقامات و مسئولین شهری می‌باشد. ۲- مانع مدیریت شهری که دارای زیرعامل‌های پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان، عدم شفافیت در دادن اطلاعات و دسترسی به اطلاعات شهری، عدم تعامل مستمر مسئولان و شهروندان، عدم قانون‌مداری و پایبندی به قانون توسط مدیران، عدم مهارت، تخصص، تجربه و توانایی مدیران، بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها می‌باشد. ۳- مانع پاداش و انتظار پاداش از مشارکت با زیرعامل‌های لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت، لحاظ نکردن پاداش‌های اجتماعی در مشارکت، لحاظ پاداش‌های معنوی در مشارکت و لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت و ۴- مانع ساختارهای مشارکت که دارای زیرعامل‌های فقدان و یا ضعف NGO ها، کاهش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی؛ عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی، جلوگیری و یا عدم ترغیب شهروندان به مشارکت و عدم وجود کانال‌های ارتباطی مناسب می‌باشد. یافته‌های فوق با نتایج رضائی و همکاران (۱۳۹۶)، اعظم آزاده و همکاران (۱۳۹۵)، لطیفی و همکاران (۱۳۹۳)، نبوی و همکاران (۱۳۹۳)، خادم الحسینی و همکاران (۱۳۹۰)، صداقتی فرد (۱۳۸۷-۸۸)، یزدان پناه (۱۳۸۶) و مانفرد (۲۰۱۱) همخوانی دارد.

۲- اولویت بندی موانع مشارکت شهروندان در خدمات شهری شهر شادگان چگونه است؟

به منظور وزن دهی و اولویت بندی مؤلفه‌های شناسایی شده از روش تصمیم‌گیری با کمک تحلیل AHP استفاده شده است که با توجه به نتایج بدست آمده در بین موانع شناسایی شده مدیریت شهری با وزن ۰/۳۶۰ در اولویت اول قرار گرفته و بعد از آن ساختار و مختصات شهری با وزن ۰/۲۸۱، پاداش و انتظار پاداش از مشارکت با وزن ۰/۱۹۲ و در آخر ساختارهای مشارکت با وزن ۰/۱۳۷ قرار دارند. همچنین در بین زیرعامل‌های ساختار و مختصات شهری معیار اندازه و جمعیت شهر با وزن ۰/۳۷۸، بیشترین اهمیت و شاخص سنتی بودن شهرها و محیط مرادده‌ای آن با وزن نسبی ۰/۱۵۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. در بین زیرعامل‌های مدیریت شهری معیار پاسخگویی نامناسب مدیران به نیازهای شهروندان با وزن ۰/۲۹۳، بیشترین اهمیت و شاخص بودجه بندی نامناسب و عدم شفافیت در درآمدها و هزینه‌ها با وزن نسبی ۰/۰۸۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. در بین زیرعامل‌های پاداش و انتظار پاداش از مشارکت معیار لحاظ نکردن پاداش‌های مالی در مشارکت با وزن ۰/۳۷۵، بیشترین اهمیت و شاخص لحاظ نکردن پاداش‌های سیاسی در مشارکت با وزن نسبی ۰/۱۵۱ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. و در نهایت در بین زیرعامل‌های ساختارهای مشارکت معیار فقدان و

یا ضعف NGO ها با وزن ۳۲۴. بیشترین اهمیت و شاخص عدم توجه به مسئولیت‌های اجتماعی با وزن نسبی ۰/۱۰۵ کمترین اهمیت را دارا می‌باشد. یافته‌های فوق با نتایج رضائی و همکاران (۱۳۹۶)، اعظم‌آزاده و همکاران (۱۳۹۵)، لطیفی و همکاران (۱۳۹۳)، نبوی و همکاران (۱۳۹۳)، خادم‌الحسینی و همکاران (۱۳۹۰)، صداقتی فرد (۱۳۸۷-۸۸)، یزدان پناه (۱۳۸۶) و مانفرد (۲۰۱۱) همخوانی دارد.

منابع

۱. آبسواران، فاطمه؛ سالاری، عاطفه؛ مرادی، نسرین؛ فهیمی، مهنوش. (۱۴۰۳). اهمیت ظرفیت شهرداری‌ها (مدیریت شهری) در توسعه اجرای حقوق شهروندی. فصلنامه مطالعات حقوق، (۴۳)، ۲۹-۳۵.
۲. آهنگری، نوید. (۱۴۰۲). تأثیر کیفیت خدمات شهر هوشمند بر مشارکت شهروندان در مواقع اضطراری مخاطرات محیطی منطقه ۷ شهر تهران. فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۱۶)، ۲۸-۴۱.
۳. تقی پور، فرزین. (۱۴۰۳). بررسی نقش سرمایه اجتماعی شهروندان و مشارکت در اجرای طرح‌ها در توسعه شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر فریدونکنار). فصلنامه مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری، ۱۰(۳)، ۱۳۴-۱۵۰.
۴. خانی، مریم؛ محسنی، رضا علی؛ شیخی، محمد. (۱۴۰۳). تحلیل جامعه‌شناسی مشارکت شهروندان در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری محله جوادیه شهر تهران. فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۲۰)، ۶۰-۴۸.
۵. دانایی‌فرد، حسن، خائف الهی، احمد و حسینی، سیدمجتبی (۱۴۰۰). رابطه بین تسهیم دانش و رفتار شهروندی سازمانی با خلاقیت سازمانی در مؤسسات آموزش عالی (مورد مطالعه: کارکنان دانشگاه قم). فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۸(۲۸)، ۴۷-۲۱.
۶. عنابستانی، علی اکبر؛ شیخی، پرنیان. (۱۴۰۳). تحلیل محرک‌های کلیدی اثرگذار بر مشارکت شهروندان در حفاظت از محیط‌زیست شهری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهرکرد). فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری، (۱۵)، ۱-۱۷.
۷. فریدی ثانی، مهسا؛ بیلان اصل، لیدا؛ ستارزاده، داریوش. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تبریز (نمونه موردی: محلات ویجویه، بهار، قراملک، بارنج، شمس تبریزی و منجم). فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، (۱۶)، ۱۹۴-۲۰۷.
۸. مولوی، مهرناز؛ حمیدی، آرمان. (۱۴۰۲). بررسی میزان تأثیر دل‌بستگی شهروندان بر مشارکت‌پذیری آن‌ها (مطالعه موردی: محله شهیدان). فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، (۳۷)، ۹۴-۱۱۱.
۹. یاری زنگنه، مرضیه. (۱۴۰۴). تحلیل نقش مدیریت دانش بر بالندگی مشارکت شهروندی در تحقق دولت الکترونیک از دیدگاه متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی. فصلنامه مطالعات کتابداری و سازماندهی اطلاعات، (۱۴۱)، ۱۶۲-۱۳۶.

10. Ateş, M. & Erinsel Önder, D. A. (2023). local smart city approach in the context of smart environment and urban resilience, International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment 14 (3) 266-284.

11. Bhagat, C., Mishra, A. K., & Aithal, P. S. (2022). Model for Implementation of e- Government Services in Developing Countries like Nepal. *International Journal of Case Studies in Business, IT, and Education (IJCSBE)*, 6(2), 320-333.
12. Deng, G.&, Fei, S. (2023). Exploring the factors influencing online civic engagement in a smart city: The mediating roles of ICT self-efficacy and commitment to community, *Computers in Human Behavior*, (143),107682.
13. Doran, N.M., Puiu, S., Badircea, R., Pirtea, M.G., Doran, M.D.,Ciobanu, G., & Mihit, L.D. (2023).Government Development—A Key Factor in Government Administration Effectiveness in the European Union. *Electronics*, 12(3), 641-659.
14. Geraei, E. (2022). The Barriers to Establishing Knowledge Management in the Public Sector Organizations of Lorestan Province. *Sciences and Techniques of Information Management*, 8(3), 81-120.
15. Hesam M. Cheraghipour F. (2024). Evaluation of Influential Indicators in the Regeneration of Tourism in Rasht City. *Journal of Urban Planning Knowledge*.8(1),92-109.
16. Inal-Cekic T. Kozaman-Aygun S. Bilen O. (2024). Reflections on place attachment: perceptions urban redevelopment in an informal neighborhood in Istanbul. *Journal of Housing and the Built Environment*. 39(1),1-20.
17. Li J. Burgess G. Sielker F. (2023) Political mobilization and institutional layering in urban regeneration: Transformation of land development governance in China. *Cities*.141:104-508.
18. Siedi S. Modiri M. Sarvar S. (2024). Analyzing Social Resilience in Urban Contexts of Sanandaj and the Effect of Regeneration on it. *The Journal of Urban Economics and Planning*. 4(4), 208-221.
19. Tong.X.& Liu M. (2022). Residents' behavioral intention to participate in neighborhood micro-renewal based on extended theory of planned behavior: A case study in Shanghai. *Habitat international*.129(2).